

ВІТАЄМО!

Вклад відомого вченого Василя Федоровича Сіренка у розвиток правової науки (до 100 – річчя створення НАН України)

Національна академія наук України – найвища державна наукова установа України, якій у листопаді цього року виповнилось 100 років. У структурі Академії нині діє 14 відділень за відповідними галузями і напрямками наук. У складі відділення історії, філософії та права НАН України налічується понад 20 науково-дослідних інститутів та інших наукових установ.

У травні 2019 р. Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, який є провідною науково-дослідною юридичною установою в Україні - виповниться 70 років.

Науковці Інституту працюють у робочих групах та комісіях Верховної Ради, Кабінету Міністрів України, розробляють для них законопроекти, здійснюють експертизу нормативно-правових актів та інших матеріалів. Його колишні співробітники

займають високі державні посади, є народними депутатами України. Чимало науковців мають державні нагороди, є лауреатами Державної премії України в галузі науки і техніки, а також академічних премій імені видатних вчених.

Наукове життя Василя Федоровича Сіренка нерозривно пов'язане з Інститутом, в якому він має можливість займатися справою, яка стала сенсом його життя. Його знають у нашій країні та за її межами як визначного дослідника у галузі теорії держави і права, державного управління та адміністративного права, провідного фахівця з проблем ефективності управлінської діяльності, організатора правових наукових досліджень, як людину широкої ерудиції та великого таланту, що весь свій інтелект присвятила служінню науці, правотворчій діяльності, зміцненню української державності.

Народився Василь Федорович 11 листопада 1941 р. у м. Пирятині Полтавської області. У 1971 р. закінчив юридичний факультет Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка (нині — Київський національний університет імені Тараса Шевченка). У тому ж році почав працювати в Інституті держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, де обіймав посади стажиста-дослідника, молодшого наукового співробітника, старшого наукового співробітника, провідного наукового співробітника, завідувача відділу.

Зі створенням в Інституті у 1972 р. відділу політико-правових проблем управління (нині — відділ проблем державного управління та адміністративного права) почала активно розвиватися нова наукова галузь — державне управління, засновником якої заслужено вважається доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАН України Віктор Васильович Цветков.

Віктор Васильович укомплектував цей структурний підрозділ талановитою молоддю. Під його керівництвом були підготовлені відомі зараз в Україні доктори юридичних наук з питань державного управління і адміністративного права. Це, зокрема, В. Б. Авер'янов, О. Ф. Андрійко, Р. А. Калюжний, Є. Б. Кубко, Н. Р. Нижник, М. В. Оніщук, В. М. Селіванов, В. Ф. Сіренко та ін. Вони стали основою наукової школи державного управління в Україні.

З часом монографічними працями провідних вчених відділу була сформована система фундаментальних і прикладних знань з організаційно-правових проблем державного управління, що набула визнання в Україні як провідна наукова школа державного управління.

Характерною особливістю досліджень відділу є постійна увага до теоретико-методологічних аспектів аналізованої проблематики, широке використання досягнень не тільки юридичної, а й філософської, економічної, а також деяких інших спеціа-

льних наук. Не випадково, що окремі розділи, присвячені ґрунтовному висвітленню цих аспектів, містяться в усіх провідних наукових працях відділу початкового періоду, насамперед у колективних монографіях: «Социальные и государственные правовые аспекты управления в СССР» (1978); «Эффективность и качество управленческой деятельности (государственно-правовой аспект)» (1980); «Совершенствование аппарата государственного управления. Конституционный аспект» (1982); «Демократизация аппарата управления» (1990).

На початку 70-х років при розв'язанні проблеми удосконалення управління народним господарством важливе місце в наукових дослідженнях відділу відводилось питанням автоматизації організаційних процесів на основі застосування електронно-обчислювальних машин. Досліджуючи зазначену проблематику В. Ф. Сіренко у 1975 р. захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук на тему «Организация и развитие принципов деятельности вычислительных центров, которые функционируют в условиях АСУ», а у 1976 р. видана індивідуальна монографія «Организационно-правовые вопросы деятельности вычислительных центров, функционирующих в условиях АСУ» (1976).

Серед вирішальних передумов удосконалення державного управління постійна увага приділялась аналізу проблематики функціонально-структурної організації управлінського апарату та її правового забезпечення. Зазначені питання висвітлювались у колективних працях відділу, зокрема, «Организация аппарата государственного управления (структурно-функциональный аспект)» (1985), «Аппарат государственного управления: содержание деятельности и организационные структуры» (1990), «Аппарат государственного управления: интересы и деятельность» (1993) та ін.

Предметом поглибленого аналізу стали процеси зміцнення дисципліни управління, поліпшення роботи з кадрами керівників, посилення боротьби із бюрократизмом та юридичної відповідальності посадових осіб апарату радянського державного управління («Руководитель в аппарате государственного управления (организационно-правовые проблемы)» (1988) та ін.

Наприкінці 70-х років у відділі був започаткований розгляд молододсліджуваної проблематики соціальних інтересів у державному управлінні. Уперше в радянській правовій літературі були розкриті місце і роль соціальних інтересів у взаємодії з усіма основними категоріями і елементами державного управління, в тому числі і з його принципами і методами, функціями і компетенцією, управлінськими рішеннями і відповідальністю в сфері державного управління. Ці дослідження дістали відображення у працях В. Ф. Сіренка: «Проблема интереса в государственном управлении» (1980); «Интересы в системе основных институтов советского государственного управления» (1982); «Обеспечение приоритета общегосударственных интересов (организационно-правовые вопросы)» (1987); «Интересы - власть - управление» (1991); «Интересы и власть» (2006).

Наукові здобутки вченого були покладені в основу докторської дисертації на тему «Теоретичні проблеми формування і реалізації інтересів у сфері державного управління», яка була успішно захищена у 1984 р. Науковий ступінь доктора юридичних наук було присуджено у 1985 р. У 1982 р. йому присвоєно вчене звання старшого наукового співробітника, а вчене звання професора - у 1997 р.

Крім вище зазначених наукових робіт, в яких Василь Федорович був автором та співавтором, побачили світ видання, присвячені проблемам правової держави, законності та правопорядку, взаємозв'язку права і

громадянського суспільства, правовому механізму реалізації конституційних прав і обов'язків громадян, а саме: «Законность и правопорядок в социалистическом обществе» (1976); «Реальность прав советских граждан» (1983); «Социалистическое самоуправление народа» (1988); «Мера труда - мера потребления» (1988); «Национальная государственность союзной республики» (1991); «Громадянське суспільство в Україні: проблеми становлення» (у співавторстві, 1997); «Систематизація законодавства України: проблеми та перспективи вдосконалення» (у співавторстві, 2003); «Законність: теоретико-правові проблеми дослідження та впровадження» (у співавторстві, 2004); «Проблеми реалізації прав і свобод людини та громадянина в Україні» (у співавторстві, 2007); «Государство: демократическое, правовое, социальное (Очерки. Дискуссионные вопросы)» (2013); «Актуальные проблемы современной Украины (правовой аспект)» (2017) та ін.

В. Ф. Сіренко активно і творчо працював над проектом Концепції судової реформи в Україні, публікуючи науково обґрунтовані пропозиції щодо реформування судової влади у провідних періодичних виданнях, зокрема: Очередной проект закона о судостроительстве или план полной коррумпированности судебной системы Украины // Голос України. – 14 березня 2009 р.; Деякі проблеми реформування судової влади в Україні // Право України. – 2010. - № 5; Судова влада: потрібна принципово нова концепція реформування // Голос України. – 13 квітня 2010 р.; Судова система України потребує докорінного радикального реформування // Право України. – 2012. - № 8.; Ніхто не може бути суддею у власній справі. Чому ж Вищий господарський суд може? // Голос України. - 23 лютого 2013 р.; // Про невідворотність покарання суддів за незаконні рішення // Голос України. – 7 вересня 2013 р. тощо.

Науковій творчості В. Ф. Сіренка завжди притаманне органічне поєднання правових проблем України із досвідом зарубіжних країн, що дає йому змогу досліджувати теоретико-прикладні проблеми держави і права, інтересу і влади, держави і особистості, демократії і бюрократії, реформ та контрреформ, сутність і прояви людського виміру політики і права.

Василь Федорович незмінно сповідує ставлення до людини як до вищої соціальної цінності, повагу до її гідності та невід'ємних прав і свобод. Зазначена орієнтація є притаманною не лише його науковій позиції. Таким він постає повсякденно перед людьми різного рангу - від пересічного громадянина до міністра.

Йому внутрішньо властива потреба постійно аналізувати складні, суперечливі процеси судової реформи та причини їх половинчатості й непослідовності, а також шляхи їхнього подолання. Він постійно перебуває у пошуку можливостей поєднання економічних перетворень із соціальними, встановлення рівноваги між демократичними інститутами та сильною державною владою, плануванням та ринком, приватною та державною власністю, економічною ефективністю та соціальною справедливістю. Тож не випадково Василь Федорович бере активну участь у формуванні сучасної доктрини державно-правового розвитку України, демократизації політичної та правової системи.

З 1998 р. по 2002 р. - народний депутат України III скликання. Голова Комітету Верховної Ради України з питань правової політики (1998–2000), потім член Комітету з правової політики. З 2002 р. по 2006 р. - народний депутат України IV скликання, заступник Голови Комітету з питань правової політики.

З 2007 р. і до сьогодні - головний науковий співробітник відділу теорії держави і права Інституту

держави і права ім. В. М. Корецького НАН України.

Василь Федорович обраний членом кореспондентом НАН України у 1996 р., дійсним членом (академіком) Академії правових наук України (нині - Національна академія правових наук України) - у 1993 р.

Брав участь у розробці численних проектів законів України, зокрема, «Про судоустрій» (2002), «Про народне підприємство», «Про науково-технічну політику», Господарського кодексу України, а також низки інших законопроектів з питань судово-правової реформи, захисту прав людини тощо.

Василь Федорович Сіренко входив до складу багатьох державних комісій з питань державно-правових реформ: Державної комісії з проведення в Україні адміністративної реформи, Комісії з підготовки змін до Конституції України, комісії з судово-правової реформи, Національної конституційної ради, Комісії з питань правосуддя Конституційної Асамблеї.

В. Ф. Сіренко здійснює активну роботу з підготовки наукових кадрів. Під його науковим керівництвом захищено 5 докторських і 10 кандидатських дисертацій. Нині Василь Федорович входить до складу спеціалізованої вченої ради Д 26.236.03 Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України.

Професор В. Ф. Сіренко є членом редакційних колегій таких видань: «Антологія української юридичної думки: у 10 т.» (2002–2005); «Юридична енциклопедія: у 6 т.» (1998–2004); «Великий енциклопедичний словник: юридичний словник» (2007, 2012), а також ради почесних членів *honoris causa* юридичного журналу «Право України» і редакційних колегій часописів «Альманах права», «Держава і право», «Правова держава», «Правове регулювання економіки» та ін.

За активну участь у законотворчій діяльності, розробці концепцій та підготовці проектів законів України

у 1993 р. В. Ф. Сіренку присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України». Відзначений Премією імені Д. З. Мануїльського Національної академії наук України за цикл робіт з актуальних питань теорії і практики радянського державного управління в умовах зрілого соціалізму (1985), нагороджений Почесною грамотою Верховної Ради України, лауреат Премії імені Ярослава Мудрого за видатні досягнення в науково-дослідницькій діяльності з проблем правознавства (2007) тощо.

Працюючи незмінно понад чотири десятиліття в Інституті держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Василь Федорович Сіренко користується заслуженою повагою серед колег, керівництва, усіх, хто його знає. Цю повагу він заслужив самовідданою сумлінною працею, високим професіоналізмом, принциповістю, а особливо — своїми людськими якостями: готовністю вислухати, підтримати й допомогти, щирістю у товариських стосунках і виключною добропорядністю.

Список використаних джерел

1. *Ювілей* члена-кореспондента НАН України, академіка НАПрН України Василя Федоровича Сіренка (до 75-річчя від дня народження) // *Право України*. 2016. № 11. С. 264-266.
2. *Шемшученко Юрій*. Миттєвості життя і творчості: фотоальбом із коментарями. До 50-річчя наукової діяльності автора. Київ: Вид-во «Юридична думка», 2018.
3. *Флагман* української юридичної науки / До 60-річчя Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. 1949-2009 / За ред. академіка НАН України Ю. С. Шемшученка. — К. : Видавництво «Юридична думка», 2009. 216 с.

Лариса Макаренко,

кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник
відділу теорії держави і права
Інституту держави і права
ім. В. М. Корецького НАН України